

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN,
21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN
ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG.”

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland „ 4.—
Afzonderlijke nummers „ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels „ 0.12½
„ „ „ 1000 „ „ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
□ Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat. □
□ Voor Advertentiën tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO”, AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, Telefoon 4424, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoedoeende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f —'s jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribuëren of een gift in één schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Koloniaal Weekblad toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — Begrafenis van J. E. Tehupeiry. — Uit de O.-I. Mail. — West-Indië. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van vreemde Koloniën. — Oost- en West-Indisch Litteratuur Overzicht. — Leeszaal. — Officiële Berichten. — Passagierslijst. — Feuilleton.

MEDEDEELINGEN.

Van de Redactie Commissie:

Bij onzen negenden jaargang.

Met dit nummer begint de negende jaargang van ons blad; weldra, binnen enkele maanden, zal de vereeniging „Oost en West” haar tienjarig bestaan kunnen herdenken. Met dankbaarheid zien wij terug op den afgelopen weg; niet uit voldaanheid — daartoe zijn wij al te zeer overtuigd van onze, zij 't dan ook onwillekeurige, soms zelfs noodgedrongen tekortkomingen — maar om het feit, dat wij gelukkig door vele moeilijkheden zijn heengekomen. Met hoopvolle opgewektheid gaan wij tegemoet wat voor ons ligt; niet omdat wij twijfelen aan de mogelijkheid der taak, die het Koloniaal Weekblad ons onder de gegeven omstandigheden oplegt, maar omdat wij durven hopen op toenemende steun en op medewerking, zoowel van de verschillende besturen als van de leden der Vereeniging en van hen, die zich alsnog mogen gedrongen gevoelen zich bij ons aan te sluiten. Ook van buiten kwam sympathie en aanmoediging tot ons. Wij zijn in krachten vooruitgegaan. Moge ook het thans ingetreden jaar een tijdperk van groei zijn!

Met een groot verzoek aan onze lezers, zoowel hier te lande als in Indië, gaan wij dezen nieuwen jaargang in; een verzoek, dat den bloei en de uitbreiding van ons blad geldt. Wij komen u vragen, daartoe nog wat meer dan tot heden, het uwe te willen bijdragen door in de eerste plaats te willen medehelpen het onder de aandacht te brengen van hen, die nog geen lid zijn van „Oost en West”, en dezen zoo mogelijk tot leden te winnen; verder door voor zoover gij lust en kracht daartoe in u voelt, ons uwe bijdragen te zenden of onze aandacht te vestigen op feiten en gegevens, op berichten en beschouwingen ook in andere geschriften, die voor ons werk en ons streven dienstig kunnen zijn.

Wij wilden zoo gaarne — en zeker gij allen met ons — dat ons blad het middelpunt werd, waarin het gemeenschappelijk denken en werken van alle

belangstellenden en belanghebbenden op koloniaal gebied samenkomt, zoodat het ook voor velen een gids kon zijn, waarin zij vertrouwen stellen, al voert hij niet altijd uitsluitend langs veel-betreden paden.

Behoeft aan uitbreiding van ons blad doet zich meer en meer gevoelen — eenvoudige, doch smaakvolle illustratie hier en daar bij is een dikwijls uitgesproken wensch van medewerkers en lezers, maar hoe gaarne redactie en hoofdbestuur er ook toe zouden willen overgaan, wij kunnen en mogen het niet doen, zonder de zekerheid van een voldoende stijging onzer finantiën. Zoo gaarne wilden wij het lage bedrag van lidmaatschap en abonnementsprijs (f 1.50 voor Nederland, f 2.50 voor Indië en buitenland, frankering inbegrepen) behouden *) om die voor velen toegankelijk te maken; de meerdere inkomsten moeten dus liefst gevonden worden uit den groei van het aantal lezers. Daar aan kunnen allen medewerken, die voor zulk een uitbreiding voelen. Als iedere tegenwoordige lezer slechts één of twee nieuwe vaste lezers aanbrengt, kan er ernstig aan uitbreiding gedacht worden.

Zeer gewenschte steun kan ook aangebracht worden door den drukker te helpen aan vermeerdering van adverteerders, hetzij direct door het plaatsen van advertentiën, hetzij door bij voorkeur die leveranciers, welke thans zich in ons weekblad aanbevelen, te begunstigen, waardoor van zelf meerderen opgewekt zullen worden hun voorbeeld te volgen.

Steunt ons allen, door uwe bijdrage, door uwe opmerkingen, door ons mee te deelen, wat u gewenscht voorkomt, om eens in ons blad opgenomen of besproken te zien.

N. VAN ZUYLEN-TROMP,
PRESIDENTE.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Verslag van den Curaçao-avond.

Woensdagavond 30 December 1908 had in het gebouw Diligentia, Den Haag, met welwillende medewerking van de dames H. Mackintosh—Van Iterson, sopraan, A. Mulder—Dijkmeester, sopraan en Dora Haus, voordracht, alsmede van de heeren P. C. Brederode, bariton, W. J. B. Watter, piano, en Joh. Haus, voordracht, die uitvoering plaats, waarvan de opbrengst zou strekken tot ondersteuning van de noodlijdenden op Curaçao.

Mooie liederen werden ten gehoor gebracht, o.m. van Massenet, Hugo Wolf, Schubert, Schumann, Mann, C. van Rennes, gevolgd door voordrachten uit werken van J. van den Vondel, Guido Gezella, Potgieter, J. Perk e.a., terwijl de heer W. J. B. Watter de Impromptu Op. 90 no. 14 en de Rapsodie Hongroise no. 14 ten beste gaf.

De uitvoering werd voor een groot gedeelte bijgewoond door Hare Majesteit de Koningin-Moeder en Z.K.H. den Prins der Nederlanden.

Hare Majesteit de Koningin heeft met belangstelling ons streven gevolgd, om in het belang der noodlijdenden op Curaçao werkzaam te zijn, en steunde het ook op daadwerkelijke wijze.

*) Wil iemand vrijwillig zijn bedrag verhoogen, dan natuurlijk gaarne.

De zaal was flink bezet; onder de aanwezigen werd ook de Minister van Koloniën opgemerkt. De medewerkers aan dezen avond hadden een dankbaar gehoor dat zich gedurig uitte in herhaald applaus, terwijl de heer P. C. Brederode, vooral na zijn schoone voordracht van het lied „der Atlas”, bijzondere bijvalsbetuigingen in ontvangst had te nemen.

Was deze avond dus voor de medewerkers een succes te noemen, aan dit feit kan tevens de goede mededeeling worden toegevoegd, dat, ook uit een geldelijk oogpunt, er alleszins reden is tot tevredenheid, hetgeen zonder twijfel door de belanghebbenden op Curaçao zeer op prijs zal worden gesteld. Wel is waar zijn de omstandigheden voor de Curaçaosche bevolking sedert ten haren gunste gewijzigd, doch de verliezen haar in het afgelopen jaar toegebracht, en die niet eensklaps kunnen worden hersteld, maken de toezending van bijstand niet minder welkom.

Een woord van dank zij hier aan alle medewerkers aan dezen avond toegebracht!

E. VAN ASSEN.

Van de Afdeling Apeldoorn.

Door het Bestuur dezer Afdeling zijn een vijftig exemplaren van het werkje:

„Onze Oost”, II: „Iets over den inlander en zijn zieleleven”, door T. J. Bezemer, aangeschaft om aan de leden, die daartoe aan den secretaris, den heer F. Gerdies Oosterbeek, den wensch te kennen geven, gratis uit te reiken.

Van het werkje: „Een boekje over onze Oost voor hen die er niet geweest zijn”, zijn aan hetzelfde adres ook nog exemplaren gratis voor de leden der afdeling verkrijgbaar.

Indische Voordrachten.

Het onderwerp van behandeling voor de Dinsdag 12 dezer te 's Gravenhage, Van Galenstraat 14, te houden vergadering van het Indisch Genootschap, zal zijn:

„Rechter en Zaakwaarnemer bij de rechtspraak over Inlanders”.

In te leiden door den heer mr. J. H. Carpentier-Atling, hoogleraar te Leiden.

Woensdag 13 dezer zal de heer G. Elink Schuurman Gzn. in een openbare vergadering van de Nederlandsche Afdeling der N.-I. Maatschappij van Nijverheid en Landbouw, Zuid Holl. Koffiehuis Zaal 5 Den Haag, eene voordracht houden over:

„Eenige beschouwingen over de tegenwoordige koffiecultuur op Java.”

Toegang vrij ook voor niet-leden.

Van Boeatan.

Onze permanente tentoonstelling, tevens verkooplokaal, van Nederlandsch Oost- en West-Indische kunstnijverheid- en huisvuilartikelen, Heulstraat 19, den Haag, heeft onlangs weer verscheidene nieuwe bezendingen ontvangen. Zoo b.v. een groote

kist met koperwerk van Toko Tontonnang, de coöperatieve winkel der gezamenlijke koperwerkers van Soerabaja, die met zooveel kunstgevoel op de van geel koper gegoten gebruiksvoorwerpen hunne typische, zeer smaakvolle versieringsmotieven ween te ciseleeren, daarbij hun best doende om het hunnen afnemers zooveel mogelijk naar den zin te maken.

Ditmaal bestelde Boeatan meerendeels kleinere voorwerpen, als: vaasjes, potjes en bordjes, die tot heden het meest in den smaak vielen.

Ook van de Padangsche Bovenlanden kwam weer een bezending oud en nieuw koperwerk.

De regent van Bora zond eenige naar zijn ontwerp gemaakte zilver sieraden, in Oostersch letterschrift, een van broches, doek- en das-spelden, manchetten- en overhemdknoopjes, die op tentoonstellingen in Indië zeer de aandacht hebben getrokken.

Uit Buitenzorg, door vriendelijke tusschenkomst van Mevrouw van Motman-Schiff, die ook de bekende weverij heeft, ontving Boeatan weer de zoo geliefde sierlijke amberbolletjes, welriekende vruchtjes van verguld filigrain, om als charivari te worden gedragen; alsook armbanden en sleutelringen in siertijken Indischen slangvorm. — Ook fijn uitgesneden lederwerk van de vereniging Djodjasche Kunstambel: waaiers, boekjes, lijstjes, leestekens, enz., en allerlei vlechtwerk, matten, manden en doosjes ontving Boeatan weder zoowel van Bawean, als van Sumatra en Borneo, waaronder heel veel moois, het belangstellend bezichtigen overwaard.

Wij noodigen dus onze lezers nog meer dan anders tot een bezoek aan Heulstraat 19 uit, waar zij dan tevens gelegenheid hebben van hun wandeling er heen uit te rusten, onder het genot van een geurig kopje thee naar verkiezing met of zonder Indisch gebak, in onze gezellige, kalme thee-salon.

Proefjes van de daar gebruikte en in 1/2 K.G. pakjes van verschillende prijs verkrijgbare Rajah-thee zijn, in keurige busjes verpakt, op aanvraag gratis te bekomen bij de nieuwe huisbewaarster, tevens theeschenker, Meij. S. Majer, Heulstraat 19, den Haag.

Begravenis van J. E. Tehupeiry.

Hetgeen de *N. Rott. Crt.* hierover zegt laten wij hier volgen:

Het stoffelijk overschot van den plotseling overleden arts J. E. Tehupeiry werd te Utrecht onder groote belangstelling op de nieuwe algemeene begraafplaats ter aarde besteld.

Mr. C. Th. van Deventer, lid van de Tweede Kamer, der Staten-Generaal, trad bij de geopende groeve het eerst naar voren en bracht namens alle Nederlanders, die Indië beschouwen en liefhebben als hun tweede vaderland, namens hen, die gelooven in de toekomst van Insulinde, een diepe en eerbiedige hulde aan de nagedachtenis van Tehupeiry, zoon van het groene Ambon, vertegenwoordiger van het intelligente, levenslustige volk, dat aan Nederland tal van bewijzen heeft gegeven van liefde en onwankelbare trouw. In den korten tijd van zijn leven, 26 jaar, heeft de overledene meer tot stand gebracht dan iemand, die de volle levensmaat heeft gehad.

Een troostrijke gedachte laat hij ons echter achter, zeide spreker, de gedachte aan hetgeen hij tot stand gebracht heeft, aan het voorbeeld door hem gegeven, aan het bewijs door hem geleverd van des inlanders willen en kunnen. Nederlanders en Insulindeers, die eigenlijk ook Nederlanders zijn, laat ons den bond vernieuwen, die stilzwijgend tusschen ons gesloten is. Laten wij hen steunen, de zonen van ons Insulinde, die van verre naar hier komen, al is het dan ook met onze zwakke kracht, doch des te meer met onze groote liefde, zoo kunnen wij eenmaal het ideaal verwezenlijken van hem, die is weggegaan.

De heer Giesbers sprak namens het studentengeselschap N. O. V. A. Spr. schetste allereerst het groote verlies, dat de stamgenooten en de wetenschap lijden, hoe de overledene naar hier kwam, niet alleen om zich voor arts te bekwamen, doch ook om meer belangstelling voor Indië te wekken. De twijfel maakt zich van ons meester, zeide spr., of wij zijn liefde voor ons land en volk ten volle begrepen hebben. Zijn geestkrachtig woord zullen we niet meer hooren; hij is weggegaan, hij dien we slechts één jaar kenden en toch reeds 'n groote plaats in ons hart veroverd had.

Mr. Abendanon, gewezen hoofd van het departement van onderwijs in Indië, schilderde de schrille tegenstelling van het koude land, waar Tehupeiry thans begraven wordt, en het zonnige land, van waar hij 1 1/2 jaar geleden kwam. Zijn groote illu-

*) Naar we uit goede bron vernamen, was de grootste illusie van den overledene om, getrouwd zijnde — zijn aanstaande studeerde ook in de medicijnen en zijne zuster als apothekeres —, in Indië een kliniek te openen. Door een niet zorgvuldig gesloten gaskraantje werd helaas aan al deze schoone illusies opeens een einde gemaakt. De mensch wikt.....
Red.-Comm.

sie*) was vervuld en toen kwam de dood.

In sympathieke bewoordingen gewaagde spr. van de eervolle opdracht der regering in 1903 aan Tehupeiry om zich te begeven naar de Boven-Mahakam. Hij is toen gegaan naar een bevolking die wij, ging spr. voort, in onze bekrompenheid als onbeschaafd beschouwen, hij is teruggekeerd als aller vriend dier bevolking; in het hartje van Borneo had hij een schoone overwinning behaald.

Toen Tehupeiry op het Leidsche congres het woord voerde, was dat geen stem die sprak, maar een ziel, die zijn volle liefde voor Nederland uitstortte. Zijn naam zal steeds in eere blijven, hier en in Indië; in Indië zal deze herinnering den weg aanwijzen aan alle inlanders, die vooruit willen.

De heer Graanboom, aanstaande zwager van den overledene, sprak van de ontzettende smart voor de in Indië achtergeblevene moeder, hoopte, dat God deze zwaarbeproefde vrouw zou troosten en merkte op, dat toen Tehupeiry opgenomen werd in sprekers familiekring, men hem heeft leeren kennen als een braaf en edel mensch.

De heer R. Soetan Casajangan Soripada, de te Leiden studeerende Batak, voorzitter der Indische vereeniging in Nederland, sprak vervolgens 'n hartelijk woord van waardeering namens alle leden zijner vereeniging en naar spr. durft te zeggen, namens allen, die ons schoone Insulinde liefhebben. Wij hadden zooveel verwachtingen van hem, omdat hij met zulke groote gaven begiftigd was, zeide spr. Wij waren trotsch op onzen Tehupeiry, die niet alleen als aanstaand geneesheer, maar ook als beoefenaar der Nederlandsche taal, en niet minder als kenner der Indische toestanden, zoo'n heerlijke toekomst voor zich had. Hij was een voorbeeld hoe de Indiër, als hem maar de gelegenheid wordt geschonken, tot dezelfde hoogte van ontwikkeling kan komen als de Europeaan. Wij vragen ons af, waartoe dit alles, waartoe dit korte zonnige leven, zoo spoedig en onverwacht, eindigend in den duisterten dood? Dit antwoord weet God alleen.

Hij was gehecht aan zijn land en volk in overzeesche gewesten, maar hij had de Koningin en het Nederlandsche volk lief.

En zoo als hij was, zijn er zoovelen in Indië, die, tot verdere ontwikkeling gekomen, hun land en volk met hunne meerdere beschaving zouden kunnen dienen en tot steun strekken voor de regering des lands. Laten wij, Indiërs, die hier aan zijn groeve staan, het leven van onzen vriend en broeder Tehupeiry tot een voorbeeld nemen. Zijn naam zal onder ons blijven leven en wanneer wij later in Indië terugkomen en men ons vraagt, of wij Tehupeiry gekend hebben, dan zullen wij zeggen met een traan in het oog: Wij hebben hem niet alleen gekend, maar ook liefgehad; want hij was een groot en een goed man, en hij was de roem van Insulinde's zonen op den Hollandschen bodem.

Een lid van den Senaat van het Amsterd. Studentencorps legde daarna als stille hulde van het corps een bloemstuk op de groeve.

De heer Victor, student aan de Amsterdamsche universiteit, sprak woorden van waardeering en vriendschap jegens den overledene. Spr. schetste hem als een voorbeeld voor de millioenen Indiërs, voor diegenen van hen, die naar hier komen om wetenschap en Westersche beschaving op te doen, als een van degenen, die Insulinde nader brengen tot Nederland — twee rijken die feitelijk één rijk zijn —, als een flinke strijder voor dat ideaal.

De broer van den overledene, de heer W. Tehupeiry, was de laatste spreker. Hij wees op het zware verlies, dat zijn land Ambon en zijn moeder lijdt; als troost zal ons echter overblijven, zeide spr., de groote belangstelling en deelneming van het geheele Nederlandsche volk. Spr. zeide verder een woord van dank voor de goede verpleging in het ziekenhuis, zoowel van de zijde der verpleegsters als van de geneesheeren. Hij dankte ten slotte alle aanwezigen voor de betoonde belangstelling.

Nadat zusters, familieleden en kennissen bloemen op de kist gestrooid hadden, verlieten de aanwezigen den doodenakker.

Nadien werd nog een krans van de Utrechtsche studentenafdeeling van het Algemeen Ned. Verbond op de groeve neergelegd.

Uit de O.-I. Mail.

In De Week van het Soer. Hblad van 5 Dec. 1908 wijdt de wrnd. hoofdredacteur een uitvoerig artikel aan De Koffie-culturen komt daarbij tot de volgende slotsom:

„Het Javaansche arbeidersvraagstuk staat aan de deur en wacht op een redelijke oplossing. Kolonisatie buiten Java kan op den duur haar nut hebben, maar Java heeft zelf een samenwerking van Regeering en landbouwer noodig, die de verhuizing van den Javaan op Java gemakkelijk maakt. Bij den vooruitgang der erfpachtperceelen in den Oosthoek zou het gouvernement zelf voordeel hebben. Streken die er een lustoord kunnen zijn voor thee, suikerriet, Robusta enz., komen thans niet tot ontwikkeling, omdat het aanbod van arbeid eenige uitbreiding van aanplant niet gedooft. Voor Oost-Java is de tijd gekomen om zich, op het voorbeeld van

West- en Midden-Java, te ontdoen van Java-koffie en die te vervangen door Robusta met tusschenbeplantingen. Maar men is machteloos, omdat de arbeider niet gereed staat.

Het is vooral voor de koffiecultuur, wil zij voor Java iets blijven van beteekenis, noodzakelijk, dat men overlegt om te verkrijgen den wel onderlegden employé en den inlandschen arbeider. Wellicht achten eenige ondernemers zich geroepen nun inzicht uit te spreken omtrent de maatregelen, die daartoe kunnen leiden.”

In hetzelfde blad lezen wij over den

Chineesche legatie-secretaris *Ong Kong Hie*, die ingevoegde oparacant van zijn regering een bezoek brengt aan Indië, om o.m. het chin. onderwijs te inspecteeren, dat deze vergezeld van den majoor-Chinees een bezoek bracht aan de Hollandsch-Chineesche school op Genteng.

De secretaris bleek zeer voldaan over de resultaten van het onderwijs, en vroeg o.m. hoeveel de schoolgelden in 's lands schatkist brachten. Tweeduizend gulden ongeveer per maand, antwoordde de hoofdonderwijzer. Dat is dus veel minder dan het gouvernement aan deze school ten koste legt? Op het bevestigend antwoord, liet de majoor-Chinees zeer ter snede volgen, dat daaruit bleek, hoe het gouvernement wel degelijk iets voor het onderwijs der Chineesche jeugd over heeft; dit ter bestrijding met hetgeen anderen den secretaris hadden wijsgemaakt. Deze prees voorts vooral de groote zindelijkheid in de klassen, en wees daarop de onderwijzers van de eigen Chineesche scholen, die de majoor-Chinees opzettelijk had meegenomen, als een navolgenswaardig voorbeeld.

Deze onderwijzers kregen verder menig hartig lesje te hooren, o.m. ook een in verband met de algeheele afwezigheid van kraampjes en warongs met allerlei vuile zoetigheid, waarvan de erven der zuiver-Chineesche scholen vol staan, en die de atmosfeer in de school en de magen der leerlingen bederven.

Ziekeninrichting in Kediri.

Een werkelijk up to date ziekeninrichting is de residentie Kediri den 1en December rijker geworden, zoo schrijft men aan de *N. Soer. Ct.* Op dien datum toch is de ziekenverpleging „Loeloen-gredjo” te Paree, waaraan reeds sedert geruimen tijd gewerkt werd, voor het publiek opengesteld.

Het geheel is uit royale beurs gebouwd, en geen kosten zijn gespaard om hygiëne aan aesthetiek te paren. Hoog uit den grond werden de huizen opgetrokken, van steen met pannen gedekt, waaronder plafonds van gegalvaniseerd ijzer.

Voor een ruime, hooge galerij, met links een leesen werkzaal, en rechts een damessalon. De midden-deur van de voorgalerij geeft toegang tot een omloopende galerij, in het midden waarvan een keurige eetzaal, geheel apart staande en door doorloopen verbonden met de omloopende galerij, wa achter de kamers der patiënten. Deze vertrekken, welke alle ruim en hoog zijn, met ronde hoeken en tegelvloeren, zijn alle voorzien van gas- en waterleiding.

Verder is er een apart gebouw, even mooi als het hoofdgebouw, doch een weinig kleiner, bestemd voor Chineezen en behoeftige Europeanen.

Dan een aparte, geheel naar de laatste eischen ingerichte operatiekamer. Met de bijbehorende woningen voor het inlandsch personeel, de inlandsche oogdokter en de gebouwen voor inlandsche patiënten, en hun familieleden, vormt „Toeloen-gredjo” een geheel dorp, waarop de Handelsvereniging Amsterdam, die daaraan rond 60.000 gulden besteedde, trotsch mag zijn.

Waar vroeger zonder zulk een inrichting reeds verscheidene patiënten uit alle streken den welbekenden Dr. Gersen kwamen consulteeren, lijdt het geen twijfel, of Toeloen-gredjo zal vele zieken van elders trekken, vooral waar ook in de plaats zelve, het in bergklimaat gelegen Paree, voor krankten een gezond oord is.

In het Bat. Nieuwsblad van 8 December worden aan het Desa-onderwijs eenige beschouwingen gewijd door een inlander, een zoon des lands, die de vereischte mate van ontwikkeling bezit om over de zaak te oordeelen.

Een heel groot bezwaar, aan het verschaffen van onderwijs aan de desa verbonden, is, dunkt hem, de recruiteering van het onderwijzerspersoneel. Gezien de minimale verdiensten, aan het ambt verbonden, vreest hij zeer, dat geschikte krachten niet voor het baantje te vinden zullen zijn.

„Hoe nu denkt de bevolking er over? vraagt hij, en vervolgt:

„Ik heb voor mij zelf de vraag willen beantwoorden en ben de desa ingegaan om te weten te komen, of men veel of weinig er voor voelt. Daarbij

ondervond ik de gewone moeilijkheden om er achter te komen, hoe men het wenscht, zelfs ik, die Javaan en geen bestuursambtenaar ben.

Kleedde ik mijn vragen zoo in, dat zij er uit konden begrijpen, dat ik wel ophad met de plannen, dan: o, ja, dan waren ze er allemaal voor. Deed ik voorkomen, dat ik weinig heil in het onderwijs zag, dan waren zij het weder roerend met mij eens. Deze schuchterheid om de eigen meening te doen gelden, die historisch kan worden verklaard en die eerst kan worden overwonnen door meerdere ontwikkeling, waarmede gepaard gaat ontwikkeling van het gevoel van eigenwaarde en zelfstandigheid, maakt ten volle duidelijk, dat het al of niet slagen van de plannen met het onderwijs afhankelijk is van de prija's! Voelen dezen er voor, dan marcheert de zaak; in het andere geval komt er van de plannen niets terecht, en dat zou zeker zeer te betreuren zijn.

En juist bij de prija's zijn de meeningen zoo verdeeld.

„Ik voor mij heb den indruk gekregen, dat men thans weer bezig is veel te veel te generaliseeren. De desso school mag nooit worden een opgedrongen instelling, een nieuwigheid die opnieuw geld kost. Zij moet wel degelijk zijn een voorziening in een gevoelde behoefte.

Blijft men dit grondbeginsel getrouw, dan kan voorloopig geen sprake zijn van één modellschool voor alle plaatsen van Java. In den aanvang vooral zal veel te strijden zijn tegen schoolverzuim, tegen gebrek aan lust om de kinderen naar de school te zenden. Dat gaat overal zoo; dan moeten de hoofden het goede voorbeeld geven, en na verloop van tijd is de school een instelling geworden welker bestaan als noodwendigheid erkend wordt.

„Mag ik nog eenige praktische wenken geven, dan zou ik meenen, dat er niet zooveel verkeerd zit in den raad: te zorgen, dat de scholen in de eerste plaats tegemoet komen aan de in bepaalde streken gevoelde behoeften van het praktische leven. Er moet onderricht gegeven worden in vakken, waarvan de leerlingen later rechtstreeks nut zullen hebben. In een landbouwende streek moet een schooltuin onderhouden kunnen worden, geheel te bewerken door de kinderen. Kennis van planten, van den landbouw, van de voorwaarden tot ontwikkeling van het agrarisch bedrijf, van de ziekten der gewassen en de wijze om deze te genezen moet, zij het oppervlakkig, bijgebracht worden. In hooge mate verdienen ook bemesting en intensieve grondbewerking de aandacht. De verkregen producten moeten op de passar worden verkocht ten bate van het onderhoud van de school.

Elders zou men leerlingen moeten trekken door de kinderen ook kennis te doen vergaren op het gebied van den handel. Hiervoor zouden bijvoorbeeld Koedoes en Kaliwoengoe in aanmerking komen. In het Japarasche zou onderricht gegeven moeten worden in houtsnijden en bamboebewerking. Zoo heeft elke streek haar eigenaardigheid, waarmede het verre van kwaad zou zijn rekening te houden.

Betreffende de Jaxa-reis van den Sultan van Koetei in ons vorig nummer medegedeeld, vernemen wij uit de jongste mail, dat deze vorst zich over de reden van zijn bezoek aan den landvoogd niet uit wilde laten.

Het onderhoud tusschen den Gouverneur-Generaal en den sultan van Koetei moet echter niet lang geduurd hebben.

Precies te 10 uur reed het rijtuig van den Gouverneur-Generaal, waarin een adjudant zeeofficier, het erf van het hotel du Chemin de fer, waar de sultan logeerde, op. De sultan en 2 volgelingen, allen in gekleede jas, nemen er in plaats; 22 minuten over tien waren de audiëntie-gangers weer terug, zoodat het onderhoud op zijn hoogst tien minuten geduurd heeft. Gewichtige zaken zullen dus wel niet behandeld zijn, meent een Buitenzorgsch correspondent der Locomotief. In vroegere jaren was aan dergelijke bezoeken heel wat meer geur verbonden. Voor het paleis donderden de kanonnen, speciaal met de noodige artilleristen van Batavia naar Buitenzorg gezonden. Honderden inlanders, door het gebulder van het geschut gewaarschuwd, stonden dan bij den ingang van 't paleis, om de hooge gasten te bewonderen. Doch die tijden zijn voorbij. Alle hormat is onder dezen Gouverneur-Generaal uit den boeze.

Vorstelijke verloving.

Het hoofd van het Pakoe Alamsche huis in Djocdjakarta, Pangieran Adipati Ario Praboe Soerjo di Logo, gaf aan de Indische bladen kennis van zijn voorgenomen huwelijk

met Raden Adoeng Retnopoeoso, dochter van Z.H. den Soesoehoenan van Soerakarta. De voltrekking zou plaats hebben op 5 Januari 1909 te Solo.

Hoewel wij geen speciale aankondiging ontvingen, hielden we het jonge paar toen ook gaarne onze beste gelukwensen aan.

Een oud gediende.

Het N. v. d. Dag v. N.-I. schrijft onder dit opschrift:

Een der oudste en meest bekende ingezetenen van Batavia is overleden: de oude mandoor Siman van de „Harmonie.”

Meer dan 40 jaar, — de berichten dienaangaande loopen uiteen, en varieeren van 42 tot 47 jaren — was Siman „jongen” in de Societeit en wel speciaal in de biljartzaal, waar hij een autoriteit had verkregen, die niet kon worden aangetast.

Wanneer Siman eenmaal had derklaard, dat red de nearest was, zou geen speler gewaagd hebben aan deze uitspraak te tornen.

De sonore wijze, waarop hij bij een poolpartij zijn „all one life” deed hooren, was een waarschuwing van het naderend einde van het spel, en als Siman het whole pool deed vergezeld gaan van een goedkeurenden hoofdknik en een tevreden lach, was die winner daarmede minstens even ingenomen als met de gewonnen fiches.

Slechts enkele dagen heeft hij aan de te Batavia heerschende koorts geleden. Een instituut, een stuk geschiedenis van de „Harmonie” is met hem heengegaan.

Het 25-jarig jubileum van den haltechef raden Djojo Adirono Machmoed.

Deze te Kediri geboren Inlander, zoo schrijft de correspondent van de Locomotief, trad dd. 10 Mei 1878 als leerling-telegrafist in dienst bij de Staatsspoorwegen. Vijf jaren later, in 1883, werd hij bevorderd tot haltechef, in welke betrekking hij op verschillende plaatsen steeds werkzaam is gebleven, terwijl hij ongeveer een half jaar later als zoodanig geplaatst werd te Patoean. Raden Djojo Adirono Machmoed is dus reeds meer dan 30 jaren in dienst bij de S.S., waarvan 25 jaren als haltechef.

De jubilaris was uitgenoodigd om met den laatsten trein naar Djokja te komen, waar zich zooveel mogelijk Europeesch en Inlandsch personeel S. S. had verzameld, om hem te verwelkomen.

Toen de dienst was afgelopen, verzamelden allen zich in de gereserveerde en voor deze gelegenheid versierde sultans wachtkamer, en daar werd raden Djojo Adirono Machmoed door den chef hartelijk toegesproken, de zilveren ster van verdienste op de borst gespeld, en het desbetreffende regeeringsbesluit hem overhandigd onder luide hoerah's.

Twee Jubilea van Journalisten.

Vroolijk wapperde den 27sten November de vlag van het Redactie-kantoor van het Bat. Nieuwsblad; met groen en bloemen was het uit- en inwendig feestelijk getooid, ter eere van den jubilaris, den heer F. H. K. Zaalberg, die 20 jaar is verbonden aan het Bat. Nieuwsblad.

Collega Wijbrands merkte hierbij op: „Twintig jaren in dienst bij één firma! Voorwaar geen al te vaak voorkomend verschijnsel, vooral niet in Indië, het land van het va-et-vient.

De heer Zaalberg kan zeggen, dat hij met het Bat. Nieuwsblad is opgegroeid. Het „blaadje in handig formaat”, zooals het toen heette, bestond nog slechts drie jaar, toen de jonge Zaalberg er bij geëmployeerd werd. Tezamen zijn zij groot geworden, en geen enkele stap is door den heer Zaalberg overgeslagen bij dien groei.

Van de nederigste trap, die men zich denken kan, is hij begonnen, om thans, na twintig jaren, zijn naam als hoofdredacteur te zien prijken aan het hoofd van het blad.

„Nimmer in al die jaren is de heer Zaalberg met verlof geweest; een kort uitstapje van enkele dagen is het meeste, wat hem is ten deel gevallen. Moge wellicht af en toe zijn oordeel daardoor een weinig eenzijdig zijn geworden, men kan niettemin niet nalaten, respect te hebben voor zijn werkkraft, voor het aanpassingsvermogen, dat zoo vaak uit zijn artikelen en entrefilets spreekt; respect voor den eenvoudigen Indischen jongen, die door zijn vasten wil zich heeft opgewerkt, die in de aanmoediging van zijn chef voldoende prikkel vond tot inspanning en studie.

Heden is hij officieel geworden hetgeen hij de

Th. A. A. SIMONIS

34 GROENMARKT — OVER DE — PRINSESTRAAT.

TELEFOON No. 2535 □ DEN HAAG.

Groote keuze

Wollen en Donzen DEKENS.

MAGAZIJN GESLOTEN VAN HALF EEN TOT TWEE UUR.

INSTITUUT VOOR VREEMDE TALEN.

VEREENIGING VAN DOCENTEN. DIRECTEUR: Dr. W. F. STUTTERHEIM.

Latijn — Grieksch — Fransch — Duitsch — Engelsch — Spaansch — Italiaansch — Russisch — Zweedsch — Noorsch — Deensch — Maleisch — Javaansch en Soendaneesch.

Prospectus en inlichtingen: van Galenstraat 1b.

VIJFKLEUR-Rijwielen zijn vroolijk & de beste. Noordeinde 140^B Koningssplein 6 TELEFOON 3144. TELEFOON 2562.

facto reeds geruimen tijd was: de Hoofdredacteur van het blad."

Met den slotwensch: „Een lange en voorspoedige carrière zij hem als zoodanig toegewenscht", verleenigt ook Het Koloniaal Weekblad zich

Het andere jubileum geldt den ook aan de lezers van ons Weekblad welbekenden Amsterdamschen journalist, tevens een der eerste leden van Oosten West, J. F. L. de Balbian Verster.

In een ingezonden stuk in de Sum. Post opeert de heer M. van Meeteren Brouwer het denkbeeld om bij gelegenheid van diens 500sten brieven van Omega, den amsterdamschen correspondent van dat blad een souvenir aan te bieden. Ik geloof, zegt hij, dat zeer velen gaarne een kleine bijdrage zullen geven, om een passend cadeau te kunnen koopen, en in dit vertrouwen wek ik langs dezen weg de lezers van de Sumatra Post op, om aan de huldding deel te nemen. Omega, de man, die ons zoo langen tijd met zijn geestige brieven aangename oogenblikken bezorgde, heeft recht op een blijk van waardering van de zijde der Delianen.

„Dat is een blijk van belangstelling in het werk van een journalist, zoo zeldzaam, dat wij niet konden nalaten er even melding van te maken", merkt het Bat. Nieuwsblad op.

Journalistiek.

De plannen tot uitbreiding van het christelijk weekblaadje De Getuige, waarvan wij reeds in een vorig mailoverzicht melding maakten, schijnen nu vasten vorm aangenomen te hebben. Met 1 Januari verschijnt in plaats van het bekende orgaan van dr. Wijers De Banier, een weekblad ongeveer van het formaat van de Java-post. De heer P. Bergmijer, de ziel van deze beweging, zal als redacteur optreden; verder heeft men zich veler medewerking verzekerd, o.a. die van den heer H. Colijn.

„Een streep door de rekening van andere bladen, dit laatste", merkt het Bat. Nieuwsbl. op.

WEST-INDIË.

Door het bestuur van Suriname werd het beheer der plantages Willenstein en la Ressource overgenomen.

De Surinamer merkte naar aanleiding daarvan het volgende op:

„Daar andere bladen reeds hebben medegedeeld, wat de eene partij tot hare verdediging aanvoert, meenen wij, dat de hoffelijkheid niet alleen, maar ook de rechtvaardigheid eischt thans te publiceeren, wat de andere partij tot hare verdediging opwierp.

Het Bestuur is tot dezen krassen maatregel overgegaan, omdat het reeds het bagatel van acht ton aan de bacovecultuur heeft voorgeschoten en de productie nog geen 20000 bossen bedraagt, waardoor en Bestuur en U. F. Co. en de K. W. I. M. schade lijden. Slecht beheer is hoofdoorzaak.

Ook was het Bestuur overtuigd, dat de gelden, voor de bacovecultuur voorgeschoten, voor andere doeleinden werden gebezigd. Een en ander werd afgeleid uit de feiten: dat op een dezer ondernemingen de arbeiders in vier weken niet zijn uitbetaald, en dat in de laatste weken bijna geen bacoven waren geleverd, terwijl bananen geregeld ter markt waren gestuurd.

Alvorens tot het toepassen van artikel 4 van het contract over te gaan heeft het Bestuur geregeld de ondernemingen gewaarschuwd. Op 6 Nov. werd een laatste aanmaning gestuurd. Hierop werden brieven van excuses ontvangen en beterschap beloofd. Op 1 Dec. toen geen verbetering merkbaar was, is tot dezen stap overgegaan.

Aanvankelijk stonden vier ondernemingen op de lijst, doch daar bij twee hunner merkbare verbeteringen te bespeuren waren, is art. 4 alleen op de ondernemingen La Ressource en Killenstein toegepast en als respectieve directeurs aangewezen: de heeren Chundro en Zeiler.

Ziedaar de redenen waarop het gouvernement steunt. De lezer oordeele nu zelf, aan welke zijde het recht is.

Wij van onzen kant gelooven, dat het gouvernement in zijn recht is, ofschoon de wijze waarop de zaak is afgewikkeld onze goedkeuring niet kan wegdragen.

Behalve de redenen, door het Gouvernement aangegeven, heeft een andere omstandigheid ons tot deze meening gebracht. In dit geding is een „factum" wellicht de hoofdfactor, over het hoofd gezien. Vergeten wij niet. Het Gouvernement staat niet alleen tegenover de deelnemende plantages, maar

heeft zelf een groot personage tegenover zich, de „United Fruit Company".

Deze Maatschappij heeft reeds een heel jaar haar „gecontracteerd quantum" tot haar eigen schade niet genad, heeft daarenboven ten onze voordeele de gecontracteerde boete niet geëischt.

Wij weten nu uit zeer goede bron, dat de Fruit Comp. door haar Vertegenwoordiger, Williams, aan ons Bestuur heeft doen weten, dat de zaken niet langer meer aldus kunnen gaan, dat er verandering en wel een spoedige verandering ten deze moet aangebracht worden op straffe van erger. Naar onze meening staan deze twee zaken met elkaar in nauw verband. Is dit zoo? Dan is het alleszins verklaarbaar, dat het Gouvernement, zoo lankmoedig handelend, op eens tot zulk een krassen maatregel is overgegaan.

Van twee kwaden het minste kiezen is niet slechts recht, maar ook plicht, dit is o.i. het leidend beginsel van het Bestuur in deze quaestie geweest."

Onze West teekende hierbij o.a. het volgende aan:

„Men weet dat door beide ondernemingen stappen zijn gedaan, om intrekking te verkrijgen van het besluit betreffende de overname van het geheel.

Ten aanzien van La Ressource is nog geen beslissing genomen.

Ten aanzien van Killenstein kunnen wij mededeelen, dat de Gouverneur een voorstel door die onderneming gedaan, heeft aangenomen.

Wat bij de betreffende onderhandelingen vooral opviel, was de groote tegenstelling in de wijze waarop belanghebbenden behandeld werden door den administrateur van financiën.

Zaterdag werd mededeeling gedaan aan den beheerder van Killenstein van de Resolutie, bepalende dat Maandag beheer en directie moesten worden overgegeven, en dat de directeur de plantage daarna moest verlaten.

Het beheer was dus tot Maandag in handen van den heer Catz. Niettemin achtte de administrateur zich Zaterdag reeds bevoegd, om per telefoon aan de echtgenoot van den directeur mede te deelen, dat haar man ontslagen was en Maandag de plantage moest verlaten. In een schrijven aan den directeur, gedateerd 5 December, bevestigde de administrateur zijne mededeeling. Het komt ons voor, dat deze mededeelingen aan den directeur hadden behooren te geschieden door den persoon, die toen nog beheerder was.

Zondag werd door den beheerder van Killenstein per brief medegedeeld aan den administrateur dat een voorstel zou worden gedaan aan den Gouverneur, om, met vervanging van den gezagvoerder, de gelden van Gouvernementswege aan Killenstein voorgeschoten onmiddellijk met renten terug te betalen, en verder de cultuur voor eigen rekening voort te zetten. In afwachting van de beslissing op dit voorstel, werd den administrateur verzocht om eenige dagen uitstel in de overname van het beheer.

Tot antwoord hierop werd een mondelinge boodschap ontvangen van den administrateur, dat er niets te veranderen viel aan de zaak.

Buiten den Gouverneur om, werd dus door den administrateur afwijzend beslist.

De beheerder van Killenstein wendde zich daarop denzelfden dag tot den Gouverneur, met het voorstel bovenvermeld, en het verzoek om uitstel van overname van beheer.

Hierop werd Dinsdagmiddag antwoord ontvangen, luidende, dat geen termen waren gevonden om de overname uit te stellen, doch dat, indien men inderdaad bereid was het geheele bedrag tot afdiening van schuld en renten aan het Gouvernement af te dragen, de Gouverneur bereid was het gedane voorstel in overweging te nemen.

Inmiddels was Maandagmorgen bij procesverbaal door den administrateur verklaard, dat het beheer door hem was overgenomen, niettegenstaande de beheerder van Killenstein met zijne boeken niet was verschenen.

Behalve de missive van den Gouverneur, waarbij overweging van het voorstel was toegezegd, mochten de eigenaren van Killenstein bij monde van de commissie van advies voor de bacovecultuur (die Woensdag op audientie was) vernemen, dat de Gouverneur gezegd had elk redelijk voorstel betreffende Killenstein zeker te zullen overwegen.

Vol goeden moed begaf men zich Donderdagmorgen naar den administrateur, om te vragen hoe groot het voorgeschoten bedrag was, en dit onmiddellijk te deponeren.

Volgens opgave bedroeg dit f 20445.96½, benevens voor 't tweede contractjaar veertigmaal f 31.20 aan het Immigratie-Fonds.

Men vroeg aan den administrateur of het niet de bedoeling was, dat, wanneer het verschuldigde be-

drag betaald werd en de gezagvoerder vervangen, de plantage Killenstein in denzelfden toestand kwam te verkeerren als de plantages, die zich verbonden hadden zonder Gouvernementssteun bacoven te planten en of men dan tevens 't beheer weer in handen zou krijgen.

De administrateur gaf ten antwoord, dat, al wordt ook de schuld afgelost en de gezagvoerder vervangen, 't Gouvernement nog andere voorwaarden zal bedingen en nimmer een contract verleenen, gelijkstaande aan die der plantages, werkende zonder Gouvernementssteun. De administrateur vroeg om den gezagvoerder te noemen, die benoemd zou worden. Daarop werd geantwoord, dat de tijd te kort was dadelijk te beslissen, doch toen de administrateur er op aandrong, werden de twee namen genoemd, waarover de administrateur met een gebaar zijn afkeuring te kennen gaf. Men zeide toen, dat men er niet op voorbereid was om in der haast namen te noemen, en stelde voor om in het vervolg eerst na overleg met den Inspecteur van den Landbouw de gezagvoerders te benoemen. Daartegen bestond ook bezwaar, omdat dan de inspectie verantwoordelijkheid voor de benoeming zou aangaan. Waarop belangstellenden voorstelden, om wel in overleg met de inspectie, 'och buiten haar verantwoordelijkheid de benoeming te doen. Ook dit vond bezwaar. Bij dit gesprek was tegenwoordig de gouvernements-secretaris.

Het behoeft niet gezegd, hoe teleurstellend deze houding was van den administrateur. Waar de Gouverneur gezegd had elk redelijk voorstel in overweging te zullen nemen, kreeg men nu den indruk, dat allerlei moeilijkheden werden opgeworpen. De administrateur zeide, om voorstellen in den geest, als door hem aangegeven aan den Gouverneur te doen, en dan tevens blijken te geven van de kapitaalcrachtigheid der Vennootschap.

Daar de eischen door den Administrateur gesteld onaannemelijk waren, wendde men zich tot den Gouverneur met het volgend voorstel:

Om al het verschuldigde met renten terstond terug te betalen en voor het geval de Gouverneur zulks verlangde onmiddellijk f 25000.— te deponeren, den gezagvoerder, — na overleg met den Landbouw-Inspecteur — aan te stellen zonder eenige verantwoordelijkheid zijdens dezen ambtenaar, en met verplichting den gezagvoerder te vervangen, zoodra en wanneer de Inspecteur van den Landbouw hem ongeschikt acht.

Eindelijk om de plantage Killenstein in denzelfden toestand te doen verkeerren als de plantages die zonder Gouvernementssteun werken.

Geheel conform dit voorstel werd door den Gouverneur, binnen twee uren na ontvangst van het voorstel, beschikt, met bepaling, dat de teruggave van het beheer zal kunnen plaats vinden, zoodra de nieuwe gezagvoerder is benoemd.

Onze eindindruk van een en ander is, dat aan tegenwerking van zekere ambtelijke zijde moet worden gedacht."

WAT DE INLANDER VAN NED.-INDIË ZEGT.

In de Medan Prijaji beschrijft M. Tirto Adisoeryo, de hoofdredacteur, een gefingeerde droom. Hij droomde dan, dat hij, een wandeling in den tuin achter het onderkoninklijk paleis makende, onverwacht Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal tegenkwam. In opvolging van de adat (gewoonte, gebruik) hurkte hij op den grond neder en maakte een sembah (eerbiedsbetuiging). „Zijt gij gek, Heer Tirto, blijf staan", riep de Opperlandvoogd hem toe; „zijt ge niet één van de personen, die ingevolge Staatsblad 1867 No. 10 het forum privilegiatum hebben? Het past niet, dat ge voor een nederlandschen ambtenaar of zelfs voor een nederlander gaat hurken." De aangesprokene, die met een prinses getrouwd is, antwoordde, dat hij dat recht niet heeft, daar zijn schoonvader reeds overleden is. Hij zou dus voor den politierechter getrokken kunnen worden, evenals een gewone inlander. Daarop ontspan zich een gesprek, waarin R. M. Tirto Adisoeryo aantoonde, dat het onbillijk is om het forum privilegiatum te doen vervallen, zoodra de schoonvader van den betrokkene overleden is. In criminalibus zou een zaak van hem door de inlandsche rechtbank berecht worden, terwijl Njo (verkorting van sinjo = jongeheer) Djan en Njo Petroes, kinderen, respectievelijk van Njai Sakyem 1) en Amboe 2) Krejen, gewezen fu-

1) Oorspronkelijk is njai in het maleisch de titel, dien men aan bejaarde vrouwen geeft. Hier bedoelt men de concubine van een europeaan.

2) Amboe is een soendaneesch woord, en heeft dezelfde waarde als het javaansche en maleische „maq" in maq Sakimin, maq Minah.

seliers, die, nadat zij het leger verlaten hebben, lid van een komedie Stamboel (een toneelgezelschap, bestaande uit indo-europeaanen, inboorlingen en indochineezers) zijn geworden, slechts voor den europeeschen rechter kunnen terechtstaan. Hij zou in de „boei” slechts rijst met drogen visch en sajoer k a n g k o e n g (een gerecht, bestaande uit water, k a n g k o e n g-bladeren en eenig zout) eten, terwijl het gevangenisvoedsel van de ex-fuseliers, — in wilden echt geboren kinderen — uit soep, aardappelen en bietstuk zou bestaan. Zijn deze laatste dan le b i h m o e l i a (meer doortuchtig) dan een schoonzoon van een inlandschen vorst? vraagt hij bitter.

Om prijaji (inlandsch ambtenaar) te worden, zegt hij aan het slot, is het niet noodig, dat men voor zijne opvoeding naar Europa wordt gezonden, een hogere burgerschool dan wel een hoofdschool bezoekt; men kan volstaan met de europeesche lagere school te doorloopen als Njo Petroes. Wanneer men zich kan verzekeren van de jgunst van een controleur, een assistent-resident, of beter nog van een resident, die er niet afkeerig van zijn om buiten hunne woning een bijzit te onderhouden, is dat voldoende om het te brengen tot wedono, patih, ja, zelfs tot regent. „Terwijl ik zoo heerlijk droomde”, eindigde de schrijver, „werd ik als somnige Kamerleden bij de behandeling der Ind. begrooting door het schellen van den voorzitter, door het geknal van vuurwerk: d j e d a r, d j e d o e r g e w e k t!”

Pertja Barat bevat als hoofdartikel een stuk van Moeridoel Hak over de Islamitische broederschap Tariqat Naksjabendi, ontleend aan het tijdschrift Al Imam. Hoewel dit stuk door de vele arabische woorden en uitdrukkingen zonder q a m o e s (woordenboek) voor oningewijden niet gemakkelijk te begrijpen is, kunnen wij belangstellenden de lectuur er van zeer aanbevelen. De kennisgeving zal de moeite wel loonen. In verscheidene woelingen in Ned.-Indië immers hebben juist de volgers dier broederschap de hand gehad. Tjilegon, Srikaton, Soekaboemi, enz.)

Sinar Borneo geeft een overzicht van het op den 7en October 1909 verschenen afdelingsverslag van de 2e Kamer der Staten-Generaal over de Indische begrooting voor 1909, waaruit blijkt, dat ook wel degelijk de inlandsche pers in Nederlandsch-Indië aan onze koloniale politiek haar aandacht schenkt.

In Perniagaan behandelt Goetji Wasiat Petjah de knoerijen van een opziener op een der particuliere landerijen in Buitenzorg. Iemand, die een overtreding beging, liet deze opziener bij zich komen, hem zeggende, dat hij voor die overtreding beboet zou worden, en hem stellende voor het alternatief: de boete aan hem, opziener, of aan den Lande te betalen. In het laatste geval zou hij hem naar het hoofd van plaatselijk bestuur moeten opzenden. De delinquent zou dan bovendien veel tijd verliezen met het verschijnen voor verschillende autoriteiten. De boete, welke hij eischte, bedroeg van f 2.50 tot f 10. Doch Allah is rechtvaardig, roept de schrijver uit. De assistent-resident ontving over het geval een anoniem schrijven en onderzocht in zijne kwaliteit van hulpofficier van justitie de zaak met de meeste nauwkeurigheid. Het gevolg daarvan is geweest, dat bedoelde opziener voor den Raad van Justitie te Batavia zal terechtstaan.

Is het waar dat de Javanen — zooals wel eens beweerd wordt — niet eensgezind zijn? vraagt R. A. in de Bintang Soerabaja Bij wijze van antwoord haalt hij de volgende voorbeelden van eensgezindheid aan:

Wanneer iemand een huis wil bouwen, roept hij

FEUILLETON.

(Uit „Indische Herinneringen” door W. JAEGER.)

EEN INTERMEZZO.

Slot.

Generaal v. d. Heijde was diep ontroerd, toen ik binnen boord gebracht werd, zijn krachtig op elkander geklemde lippen verrieden maar al te zeer hoe na het hem ging zijn adjudant zoo omzwachteld en verminkt terug te zien. Geen van ons beiden sprak een woord, maar aan mijn hand, die hij niet meer losliet, en aan den strakken blik, dien hij niet van mij afwendde, gevoelde ik, wat hij zeggen wilde, duidelijker dan woorden mij hadden kunnen openbaren. Die handdruk en die blik waren ook het laatste, waarvan ik bewustzijn had, toen in de chloroform-

de hulp van zijne desagenooten in, en deze wordt hem belangeloos verleend. Hij heeft hen tot dank slechts te onthalen, zooals zij dat gewend zijn onder elkander te doen. Geeft een desaman een brui-lofts- of ander feest, zijne verwanten, vrienden en kennissen dragen bij in de kosten. Hetzij in natura, hetzij in geld — ieder naar zijn vermogen. Er zijn er zelfs, die een buffel of een rund aan den feest-gever schenken.

Maar — gaat schrijver voort — deze eensgezindheid is niet precies dezelfde als die welke men bij vele europeaanen en chineezers aantreft, die gezamenlijk eenzelfde doel nastreven, zoodat ook de een den ander helpt. Hij hoopt, dat zijne landgenooten ook die eensgezindheid zullen toonen te bezitten door gezamenlijk de vereeniging Boedi Oetomo, die den algemeenen vooruitgang beoogt, te steunen, maar dan ook daadwerkelijk, want het is natuurlijk niet voldoende om slechts mee te roepen: „laat ons omhoog gaan, tot wij met onze hoofden tegen het hemelgewelf stooten”, — dat zouden slechts holle klanken zijn, als men daarbij geest, hart en zak gesloten hield.

Pemberita Atjeh geeft hare groote vreugde te kennen over het bestaan van een credietbank te Koetaradja ter bestrijding van den woeker. Vele inboorlingen, vele chineezers zijn arm en behoeftig geworden, be-toogt dit blad terecht, doordat zij te hooge interest bij het aangaan van geldleeningen hebben moeten betalen. Het kwam voor, dat men 30, 48, ja, zelfs tot 200% rente verschuldigd was. De uitleners, die zooveel rente vroegen, werden natuurlijk allen rijk en lachten in hun vuistje. In Indië echter kan men niet als in Europa wegens woeker gestraft worden. Doch gelukkig kunnen nu zij, die het geld nodig hebben, dat bij de Credietbank opnemen en worden zelfs zij, die hun stuk grond of hun huis aan woekeraars in pand hebben gegeven, door deze bank in staat gesteld, om uit die klauwen verlost te worden.

De woekeraars verdienen thans minder en minder, de arme inboorlingen daarentegen gaan langzamerhand in voorspoed vooruit.

Bij gelegenheid van de jaarwisseling naderen Kromo, Amat, Sarinem, Isa en Katjoeng den lezer van het Koloniaal Weekblad met een eerbiedig „Silatoel rachmi Allah ba hela!” (gebruikelijke maleische heilwensch).

WAT DE CHINEES VERTELT.

Onder den titel: Peroendingan (overdenking) bespreekt Tjong Hoa Wi Sien Po het feit, dat tegenwoordig zooveel chineesche kinderen naar Tjong Kok (China) gezonden worden om hunne studiën daar te voltooien. Zij worden onderweel Koan h o a genaamd). Vroeger geschiedde dit zen in het Tjieng lm of mandarijchinesch (ook soms, omdat de ouders het zoo wenschten; tegenwoordig echter begint het regel te worden, dat de kinderen zelf verzoeken om voor hunne opvoeding naar Nanking te mogen gaan. Dit feit, meent het blad, schijnt de ijverzucht en wantrouwen bij velen opgewekt te hebben, althans de chineezers ondervinden meer en meer moeilijkheden. Waarom, vraagt de redactie, moeten wij Tjong Hoa a (chineezers) gestraft worden, terwijl wij geen schuld hebben? Wij beoogen niets anders dan onzen vooruitgang, en wij wenschen slechts onze eigen taal goed te kennen, zooals het spreekwoord zegt: „k e n a l b a h a s a, t j i n t j a b a n g s a” (= als men zijne taal kent, heeft men zijn volk lief).

Blijkt uit het bovenstaande, dat de mannen onder de in Ned.-Indië geboren afstammelingen van

narcose weer alles nacht en vergetelheid werd om mij heen — — —

O, die lange uren, die drukkende stilte, die carbolbezwangerde atmosfeer onder de gloeiende daken van het hospitaal te Atjeh!

Visioenen, afwisselend met half bewuste gewaarwordingen van personen en gestalten, die zich als schimmen bewogen achter het witte gaas der gordijnen, en dan weer onbarmhartig duidelijke indrukken van de werkelijkheid, van het verpletterende bewustzijn, dat het voor altijd voorbij was met dat, wat tot nog toe mijn leven had uitgemaakt, voorbij met alle plannen, verwachtingen en toekomst-droomen!

Maar welke beelden zich ook voor mijn geest verdrongen, één gewaarwording, één verschijning bleef al de overige beheerschen: een zachte handdruk en een liefdevol vragende blik. Dat was het oogeblik, waarop onze Generaal zijne geregelde bezoeken aan het hospitaal bracht en geen der gewonde officieren en soldaten, die hij met zijn goe-

Tjong Hoa's zich beijveren om de studie van de taal hunner voorouders te bevorderen, ook hunne vrouwen moedigen het spreken daarvan onder elkander aan. Lim Tin Nio stelt in het dames-weekblad van Tjong Hoa Wi Sien Po voor om maleisch en nederlandsch voortaan uitsluitend te spreken tegen personen, die niet tot haar ras behooren.

Er schijnt onder de chineezers in Ned.-Indië tegenwoordig nogal wat onzekerheid te heerschen. Zoo uit Tjong Tjoe Gi zich in de Pewarta Soerabaja in vrij heftige taal over de achteruitstelling van zijn ras. Reeds hoe vele eeuwen, klaagt hij, heeft men niet mijn volk als het ware aan handen en voeten geketend, opgesloten als in een hok (hij bedoelt hiermee het passenstelsel en het verplicht wonen in wijken). Er loopen nu weer geruchten, dat men het passenstelsel, dat voor den chinees — onverschillig of hij een peranakan dan wel een sin khè is — een ware plaag is, wil afschaffen. Doch het blijft steeds bij beloven. Ook maakt de Nederlandsche Regeering bezwaar, om chineesche consuls in Ned.-Indië toe te laten. Ten behoeve der Tjong Hoa Hwe Koan scholen worden slechts loterijen van niet hooger dan f 10.000 toegestaan, ofschoon deze vereeniging in wezen niet verschilt van den „Indischen Bond”, waaraan wel een groote loterij is toegestaan. Dit vindt schrijver meten met twee maten.

H. spreekt in de Perniagaan zijne afkeuring uit, dat op den dag der begrafenis van Hongtè Kong Si Ko-en en Kok bo Tjoehsi, de toko's te Batavia (benedenstad) en Weltevreden (bovenstad), naar het heette, gesloten waren, doch inderdaad met verkoopen doorgingen, alsof de deuren wijd open stonden. Wanneer de europeaan bij dergelijke gelegenheden een teeken van rouw wil geven, staan bij hem alle zaken stil en behoeven de geëmployeerden en bedienden dien dag geen dienst te doen. De chineezers hadden met elkaar afgesproken de winkels te sluiten, maar men heeft zich feitelijk niet aan die afspraak gehouden.

Hij betreurt evenzeer, dat de europeaanen dien dag de goede gewoonte niet hebben gevolgd, om aan hunne chineesche ondergeschikten vrijaf te geven.

De redactie merkt echter op, dat men dit den europeaanen niet al te euvel mag duiden, daar het juist maildag was en zij bovendien niet tijdig waren gewaarschuwd, wanneer de begrafenis zoude plaats hebben.

Bij de intrede van 1909 roepen de Tjong Hoa's den lezers van het Koloniaal Weekblad toe: „K i o n g h o s i n t j o e n l a p h o k !” (Op zijn chineesch: veel heil en zegen in het nieuwe jaar).

Van Vreemde Koloniën.

De Fransche Koloniën in 1908.

Het afgelopen jaar heeft nog niet de reorganisatie van het centraal bestuur gebracht, die men van den minister van koloniën Milliès-Lacroix verwachtte. Deze heeft evenwel een commissie ingesteld, met de opdracht om de wijzigingen te bestudeeren, welke noodig zouden zijn om aan het vrij onnut, hoezeer omvangrijk lichaam van den „Conseil Supérieur des colonies” een nieuw leven in te blazen. zoodat deze raad het departement van koloniën in belangrijke aangelegenheden van advies zou kunnen dienen.

Wanneer we nu nagaan wat 1908 aan de verschillende Fransche koloniën bracht, zien we, om met de oudere koloniën te beginnen, dat op Martinique in den loop van dat jaar drie ietwat belangrijke gebeurtenissen den gewonen loop van zaken

dig treurigen glimlach heeft toegesproken, zal de oogeblikken vergeten, waarop zij getuigen waren van een weekhartigheid, die zij wisten, dat hij alléén betoonde aan hen, die hun bloed hadden gegeven — — —

De martiale figuur van den Generaal als held en patriot behoort aan de geschiedenis. Het kleine intermezzo, dat ik hier beschreef, de gedeeltelijk vage herinneringen en indrukken, die ik hier heb trachten aaneen te schakelen, gelden zijn hart alleen. Voor mij, zijn ouden adjudant, is het bovenomschrevene een dierbaar aandenken, dat in den chaos van indrukken afzonderlijk staat en zijn afgescheiden eenzelvigheid blijft bewaren. Al het overige verdwijnt, als ik aan die dagen terugdenk, alleen deze herinnering ritselt dan nog boven het stof der jaren als groene bladeren van gisteren.

in die kolonie hebben gestoord.

In de eerste plaats viel daar de moord op den burgemeester van Port de France, Siger, te constateren, die naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen door een revolvershot werd gedood. Het feit stelt in het licht, dat de politieke zeden in de kolonie niet vooruitgaan, en maakt het zeggen van hen geloofwaardig, die beweren dat de oudere Fransche koloniën ondergaan tengevolge van de politiek.

Naar aanleiding van dat feit kwam de gouverneur Lepreux naar Frankrijk over, om met den minister van koloniën te confereren. Het slot was, dat de heer Lepreux, hoezeer dezen naar officieel getuigd werd geen verwijt voor het gebeurde kon treffen, als gouverneur vervangen werd door den heer Foureau.

Martinique had eene lichte epidemie van gele koorts te doorstaan, welke op het einde van het jaar, dank zij de getroffen maatregelen als geweken kon worden beschouwd.

De economische toestand der kolonie was bevredigend; de handel ging er, vergeleken met 1907, een weinig vooruit.

Ook Guadeloupe had zich uit economisch en financieel oogpunt over het afgelopen jaar niet te beklagen. Uit de opgaven der douane-inkomsten en de handelscijfers blijkt, dat de kolonie in 1908 vooruitging, zij het ook weinig.

De suikeroogst was bevredigend en in 't geheel werd eene hoeveelheid van 45 miljoen K.G. suiker uitgevoerd. De fabrieken, die met den tijd zijn medegegaan en hare installaties hebben verbeterd, staan er thans goed voor en de winsten zouden nog hooger zijn, zoo zij in staat waren verdere verbeteringen in de bedrijfsinrichtingen aan te brengen.

De kolonisten en kleine landbouwers maakten van hun riet slechts lage prijzen, niet meer dan 10 frs. per ton, geleverd aan de weegschalen. Die prijs is laag, maar de fabrikanten kunnen niet meer betalen, eenzijdig omdat de suikerprijzen nog betrekkelijk laag zijn, anderzijds omdat het suikergehalte van het riet, tengevolge van gebrek aan zorg bij de planters, te wenschen laat. Het heilmiddel, om hierin verbetering te brengen, ziet men in verbeterde landbouw-methoden, verbetering van de fabrieksinstallatiën en verbinding van de verschillende fabrieken door een spoorwegnet, dat in de haven Point-à-Pitre zijn eindpunt hebben zou.

De oogst van andere gewassen als koffie, cacao en vanille, was eveneens bevredigend en loonend.

De crisis, die Guadeloupe sedert 1904 doormaakte moet niet geweten worden aan gebrek aan energie bij de ondernemers en planters, maar was het gevolg van de conventie van Brussel en van 't, door het moederland in 1892 aan de kolonie opgedrongen tarief.

Ook Guadeloupe zag zijn gouverneur heengaan, om voor een ander, den heer Ballot, die eerst kortelings optrad, de plaats te ruimen.

Fransch Guyana begint in den laatsten tijd ook weer meer van zich te doen spreken doch op minder aangename wijze, wijl ook daar de politiek aanleiding bleek te geven tot oneenigheden.

Het goud maakt nog steeds den grootsten rijkdom dezer kolonie uit. Naar het zeggen van sommigen zou de goud-industrie er thans minder goed voor staan, tengevolge van zekere bepalingen, betreffende het goud-vervoer, waardoor de bona-fide ondernemers ernstig zouden worden benadeeld. Aangedrongen wordt op weder-instelling van het passenstelsel, waaruit de herkomst van het goud dadelijk bleek.

De goud-opbrengst bedroeg in 1908 4300 K.G., het hoogste cijfer dat bereikt werd voor en na 1894, 't jaar der ontdekking van de placers aan de Carsewijn.

Saint Pierre en Miquelon trokken in den loop van 1908 de aandacht door de wanordelijkheden, welke zich in de kolonie voordeden naar aanleiding van de sluiting van vrije scholen, die zonder de vereischte toestemming werden gehouden.

De bewoners dezer kleine Fransche kolonie maken intusschen zware tijden door, tengevolge van den achteruitgang van de vischvangst, terwijl ook hier weder de tarief-quaestie waardoor de Fransche producten worden bevoorrecht, den handel drukt.

Onder die omstandigheden is de, in de kolonie heerschende ontevredenheid wel verklaarbaar.

Fransch-West-Afrika zag zijn eersten gouverneur generaal, Roume, heengaan, om plaats te maken voor zijn opvolger Merlaud Ponty.

Ongeregeldheden van meer ernstigen aard kwamen in de kolonie zelve o. a. voor in Mauritanië, waar de Fransche konvooien bijna voortdurend werden aangevallen. Die toestand leidde tot zending eener colonne, onder bevel van kolonel Gourand, die met zijne macht den 13en December II. te Terlaza aankwam.

In Fransch-Guinea trachtte een maraboet, Bayaga, de bevolking van Sabadian tegen het Fransch gezag op te ruïnen. Bayaga werd in eene ontmoeting met een onder het bevel van den ambtenaar Noïrot uitgezonden detachement gedood. In een ander deel van dit gewest had de Fransch-Liberiaansche grenscommissie zich met haar escorte een weg te banen door het vijandige Kamara. Er hadden een vijftal gevechten plaats, in een waarvan de officier van

gezondheid Mariotte gedood werd, terwijl de majoor Reuff en kapitein Lionnet gewond werden. De commissie zet thans hare werkzaamheden voort.

Aan de Ivoorkust was het in het Oosten nog verre van rustig. Op het einde van 1907 waren daar kapitein Caveing en luitenant Hutin vermoord, zoodat de zending van een colonne onder bevel van kolonel Metz noodig bleek om de schuldigen te straffen en den vrede in het land te herstellen. De inboorlingen houden zich thans rustig, maar de colonne heeft de streek nog niet verlaten en is op alles voorbereid.

De economische toestand van Fransch W.-Afrika was evenals de financiële toestand als een gevolg van het eerste alleszins bevredigend. Niettegenstaande de crisis op de Europeesche markt, wat het caoutchouc en andere producten betreft, bleef het cijfer van den handelsomzet gelijk aan dat van dien van 1907.

De aanleg der groote werken in deze kolonie ging geregeld voort. De minister van koloniën opende bij zijn verblijf in de kolonie in het begin van 1908 de eerste, 30 kilometer lange sectie van den Thiès-Kayes-spoorweg, terwijl op het oogenblik 80 KM. van die lijn in exploitatie is. In Fr. Guinea is de in aanleg zijnde lijn tot Mamoe voor 't verkeer opengesteld. Aan de Ivoorkust doet zich ten opzichte van den spoorwegaanleg de vraag voor of niet een ander eindpunt moet worden gekozen, daar de werken ter doorgraving van de landengte bij Port Bouet zijn tegengevallen.

Wat Fransch Congo betreft vielen in 1908 de volgende veranderingen te constateren. In de eerste plaats werd de kolonie door den aan het bestuurshoofd verleenden titel van gouverneur-generaal op gelijken voet gesteld met de andere groote koloniën. Als gouverneur-generaal trad de heer Martial Merlin op.

De grensregeling met Kameroen maakte nog eenige werkzaamheden noodig, die nu worden verricht, terwijl den 22 December II. te Parijs eene overeenkomst met België werd geteekend betreffende de grensregeling tusschen Fransch- en Belgisch Congo.

De politieke toestand was in 1908 gunstig. Op de grens van Wadai hadden evenwel de troepen in het Tsjad-gebied het hoofd te bieden aan de gewapende benden van het hoofd Gombo. Reeds in April 1908 had kapitein Jérusalem tusschen beiden moeten komen om de dorpen op Fransch gebied te beschermen tegen de benden, die daar kwamen plunderen. In de maand Juni werd aan Gombo bij het dorp Ati door de colonne van majoor Julien een verpletterende nederlaag toegebracht. De inboorlingen verloren daarbij o.a. 2000 dooden.

Met het oog op het feit, dat tengevolge van die voorvallen de rest van de kolonie zoo goed als geheel van troepen ontbloot was, vroeg en verkreeg de Fransche regeering van het parlement toestemming tot geleidelijke uitbreiding van de gewapende macht.

Het eenige product van belang voor deze kolonie is op het oogenblik nog het caoutchouc, zoodat de ondernemers en ook de handel nadeel ondervonden van de waargenomen crisis op de Europ. markt.

Een belangrijk besluit is dat van eenige maatschappijen in het Sangha-gebied, die zich verbonden tot een consortium voor de geregelde exploitatie van de caoutchouc-voorraden, in de haar afgestane streken, terwijl overigens de handel daar geheel vrij zou worden gelaten.

De kolonie wacht nog de beslissing af van het parlement op het voorstel om haar toe te staan een leening van 21 miljoen francs te sluiten voor den aanleg van telegraaflijnen, de verbetering der gemeenschapsmiddelen, de vestiging van posten en het in studie nemen van verschillende werken.

De gouverneur-generaal van Madagaskar, Augagneur, keerde na een verblijf van twee maanden in Frankrijk den 1en Februari in de kolonie terug. Bij gelegenheid van een hem door de kolonisten van Tananarive aangeboden feestmaal zette hij het program uiteen de in den loop van het jaar uit te voeren groote werken, bestaande in den aanleg van verkeerswegen, welke aanleg nu wel nog niet geheel is voltooid, maar goed op weg is.

De handelstoestand van de kolonie liet nog te wenschen over.

Groote verwachtingen worden gekoesterd van de goud-industrie. De in 1907 op 120 KM. afstands van Diego-Suarez ontdekte placers Grignon-Morianges leverden in eenige maanden meer dan 1000 KG. goud en dit lokte vele prospectors naar het Noorden der kolonie, waar nu weder nieuwe ontdekkingen moeten zijn gedaan.

De spoorwegverbinding van Tananarive met de kust nadert eindelijk hare voltooiing. Men verwacht binnen eenige dagen het bericht, dat de rails tot de hoofdstad der kolonie zijn doorgetrokken.

Nadat bij het decreet van den 9 April 1908 Majotte en de Komoren bij Madagaskar gevoegd waren, is onlangs door de Fransche Kamer van Afgevaardigden de wet aangenomen, betreffende de annexatie dezer voormalige protectoraten.

Hoezeer onder Madagaskar ressorteerende blijven de eilanden hunne administratieve en financiële zelfstandigheid behouden.

Voor Réunion bracht 1908 nog niet de gewenschte verlossing uit zijn nooden. Er heerscht dan ook

een minder opgewekte geest, zooals blijkt uit de opmerking van den voorzitter van den Conseil Général, die, naar aanleiding van hetgeen een raadslid in het midden bracht over de verplichting om goederen uit den vreemde over Fransche havens te verzenden, zeide: „Dat verwondert ons niets van het moederland. Engeland doet zoo iets niet. Het is bang voor eenige zijner koloniën. 't Ware goed indien Frankrijk ook zoo'n beetje vrees gevoelde.”

De Somali-kust gaat steeds vooruit. De handelsomzet wees er in 1908 het totaal aan van 43 miljoen francs tegen 18 miljoen vijf jaar geleden.

Men begint er zelfs den landbouw te beoefenen, wat nog vóór niet te langen tijd een onmogelijkheid zou hebben geschenen. Dadelpalmen en kokospalmen, van welke boomsoorten voor eenige jaren 20000 exemplaren werden aangeplant, gedijen er goed. Ook de proeven met de katoencultuur slaagden volkomen, terwijl de inboorlingen van Djiboeti zich met goeden uitslag toelegden op de groententeelt.

Voor de doortrekking van den spoorweg van Diré Dawah naar Adis Abeba door eene nieuwe maatschappij is een ontwerp ter goedkeuring aangeboden aan de Kamer van Afgevaardigden. Wanneer dat lijngedeelte, 470 KM. lang, zal zijn voltooid, zal de handel van Djiboeti nog een grootere vlucht nemen.

In Fransch Indië was de dood van Chanemougam, den zoogenaamden „grand électeur”, een feit van beteekenis, waar deze inboorling tot voor korten tijd zulk een invloed bezat, dat allen, de senator, de afgevaardigde, de leden van den Conseil-Général en van de gemeenteraden alleen aan zijne genade hunne positie hadden te danken.

Naar aanleiding van de onlusten, die zich ook in Fransch-Indië voordeden en als een echo zouden moeten worden beschouwd van hetgeen in Engelsch-Indië werd waargenomen, gaf de rapporteur der koloniale begroting, Messimy, het denkbeeld in overweging om met Engeland in overleg te treden betreffende ruiling van grondgebied. Met behoud van de vestigingen te en om Pondichery en Mahé zouden dan Chandernagor, Yanaon en Karikal aan Engeland kunnen worden afgestaan tegen een compensatie, welke te vinden ware in afronding van het gebied om Pondichery.

Wat Indo-China aangaat, gaf het begin van 1908 het einde te zien van de economische en financiële crisis, die de kolonie in 1905 en 1906 trof. In 1907 gaf de buitenlandsche handel reeds een totaal aan van 548 miljoen francs, 150 miljoen meer dan in 1906. Zulk een sprong zal voor 1908 niet zijn te constateren, maar tengevolge van den overvloedigen rijsttoegst in Cochín-China, kan worden verwacht, dat de uitkomsten ook zeer bevredigend zullen zijn.

De financiële toestand houdt natuurlijk verband met den verbeterden economischen toestand en de tijd der deficitten is dan nu ook voorbij. 't Dienstaar 1907 gaf een overschot van 811912 piasters.

In politiek opzicht was de toestand minder gunstig. In April, Mei en Juni waren de centrale provinciën van Annam het tooneel van onlusten, die op sommige plaatsen een ernstig karakter aannamen. Het licht is nog niet ontstoken over de bedoelingen der benden van „de afgesneden haren”, die gedurende verscheidene weken den schrik in die streek brachten. Men sprak van ontevredenheid wegens het optreden van Fransche of inlandsche autoriteiten op fiscaal gebied, maar in verband met hetgeen elders in de kolonie viel waar te nemen, valt het moeilijk niet te denken aan een algemeen complot tegen het Fransch gezag.

Men vermoedt, dat dit het gevolg is geweest van een edelmoedige, doch onvoorzichtige politiek van den gouv.-generaal Beau, die door tal van concessiën in woorden en daden het streven der Jong-Annamieten wat al te zeer had aangemoedigd.

Gelijk men weet is de heer Beau afgetreden en vervangen door den heer Klobuwkowsky, wiens plannen wij onlangs vermeldden in zijn door ons weergegeven program.

Op Nieuw-Caledonië was het in 1908 en is het nog steeds misère. Voor de Nieuwe Hebriden werd van Fransche zijde de heer Noufflard tot resident benoemd. De talrijke Fransche kolonisten moeten er in verschillende opzichten goed voor staan, alleen begint de vraag, hoe aan arbeiders te komen? den planter zorg te baren. De heer Noufflard zette in October II. de voordeelen eener Javaansche immigratie uiteen, welke in het leven zou zijn te roepen, indien de Compagnie des Messageries Maritimes hare Australië-lijn naar het Noorden zou willen verleggen, zoodat de booten via Singapore, Batavia en Brisbane naar Noemea zouden varen.

Wat Oceanië aangaat geeft de ontdekking van fosphaatlagen op de Tuamotu-eilanden aanleiding tot de hoop, dat een rijke bron van inkomsten voor de kolonie is ontsloten.

Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht.

De Indische Gids.

De Januari-afl. van de Ind. Gids bevat de navolgende bijdragen: Rijstcultuur en Landrente in Birma, door J. H. Nieuwenhuijs. — Het afstaan

der excedenten van het hootgeid aan de Gewestelijke Raden, door F. Fokkens. — Het gade-contract op West-Java, door Mr. A. A. Galestin (gade is het soendaneesche woord voor pand). — Siam beschreven door een Siameschen Prins, door J. Y. Meijer. — Verschillende oplossing van het muntvraagstuk in Aziatische landen, II. De Philippijnen. — Uit de geschiedenis der O.-I. Compagnie in de 18e eeuw, door N. MacLeod. III. Het proces tegen Valckenier c.s. — De rubriek Varia bevat: Drie antwoorden op de vraag: Hoe komen wij aan Inlandsche officieren, door Dr. J. H. F. Kohbrugge. — Circulaire van den heer Klobukowski, nieuw opgetreden Gouverneur-Generaal van Indo-China, aan de chefs van diensten in de kolonie. — Hoofdtrekken van de bestuursorganisatie van Indo-China. — Overeenkomsten met Inlandsche vorsten in den Oost-Indischen Archipel. — Tappalang en Mamoejdjo. — Onder Wetenschap en Industrie zijn geplaatst: De getah-pertja-aanplantingen te Tjipetir en Japansche getij-studies. Overigens de gewone rubrieken: Maandelijksche revue van Brochures en van Tijdschrift- en Dagbladartikelen, door J. E. de M. — Koloniale literatuur. — Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller.

Onze Eeuw.

Het Januari-Nummer van Onze Eeuw geeft eene interessante beschrijving van een tocht naar den zuidelijken voet van den Smeroe, door C. M. Vissering. Het verhaal van de schrijfster is boeiend en vlot geschreven, en onwillekeurig komt men met haar onder den indruk van Java's grootsche natuurtafereelen. Zoo bijv. als zij zegt: Maar wij zijn gekomen voor den Smeroe! Daar staat hij voor ons, in het licht van de opkomende maan; overweldigend groot natuurverschijnsel. De atmosfeer is zeer koel. Doch wij blijven buiten zitten om den Smeroe te zien. Hij is als een magneet, die trekt met onweerstaanbare kracht. De krater houdt zich rustig. De uitbarstingen gaan met langere tusschenpoozen dan in den namiddag. Er gaan vaak vele minuten in doodsche stilte voorbij, voordat het dof rommelend geluid opgaat naar den wijden hemel. Er is iets zeer geheimzinnigs in deze onverwachte uitbarstingen, waarnaar telkens te vergeefs in ademlooze stilte wordt geluisterd, terwijl plotseling met een niet te beheerschen ontroering de aandacht wordt gestoord, wanneer er niet aan wordt gedacht. Er gaat voor ons vreemdelingen in de tropen een zoo groot nieuw leven open, een leven van wereldzeën, oerwouden en vuurbergen, waarvan men zich ginds in het Westen geen voorstelling kan maken; maar de meest verbijsterende gewaarwording onder al de natuurverschijnselen in dit vulkaneneiland is die geweldige donderslag, opwellend van de diepte der aarde uit en wegklaterend ver naar den hemel op... Klein gevoelt men zich; zoo broos, zoo vergankelijk. Wij staan daar als dwergen tegenover een reus. Soms klinkt het bulderend geluid van het onderaardsch leven als een donderende satanische lach."

Weekblad voor Indië.

No. 32 van den loopenden jaargang bevat o.a.: Oostersche en Westersche moraliteit, door M. van Geuns. — Een regeeringscommissaris voor Atjeh (met portret), door M. W. De schrijver van dit artikelje is met „velen" van meening, dat de opdracht aan den heer Lieftrick, die, al is hij nog zoo doorkneet in allerlei bestuurszaken, nooit op Atjeh gediend heeft, „min of meer voorbarig is gegeven op een oogenblik dat het noodig was het volk van Nederland de overtuiging te schenken dat de Indische Regeering zelfs haar beste mannen beschikbaar wilde stellen om in het gewest, dat alweer zooveel beroering had gebracht, orde en rust te scheppen." Daarop vervolgt hij: „Nu de regeerin echter het pleit in de volksvertegenwoordiging, tegenover een partij, die zich hoogst ontevreden betoonde over den gang van zaken op Atjeh, heeft gewonnen, zal er van het gaan naar Atjeh van den heer Lieftrick volgens veler meening wel niets komen."

Zou de schrijver het bij het rechte eind hebben? Chroniqueur heeft het in zijn „Indrukken van den Dag" in de eerste plaats over de haven van Tandjong Priok, waarover in den laatsten tijd zooveel wordt gepubliceerd en verder over de a.s. internationale tentoonstelling te Brussel, die ook voor onze koloniën van veel belang kan zijn. Aan het slot zijner beschouwing over dit onderwerp merkt hij op, dat het officieel uitkomen van Indië slechts dan vruchtdragend zal zijn, „wanneer de zaak praktisch wordt aangepakt... Dat wil onzes inziens zeggen: niet te veel Boroboedoëren, gamelangen, geuren met weefseltjes en zoo, uit van God en alle menschen verlaten uithoekjes, die door een maniak

op dat gebied „uniek" en „stijlvol" worden gevonden, doch die de groote massa en de zakenwereld bijzonder weinig interesseeren. Zakelijk zijn, vooral zakelijk. — Toonen: hier heb je Indië — met kaarten, plannen, teekeningen, photo's. Dit zijn de verkeerswegen, dat de bevoeringscentra, dit de sneepvaartgelegenheden, dat de klimaten. Dan een overzichtelijk beeld van bodemrijkdom, beplanting en dierenwereld, met aansluitend de industrien, cultures in vlakke en bergland, boschproducten enz. Zoo is er natuurlijk nog heel wat meer: bestuursinrichting, geschiedenis, volkenkunde, woningbouw, kleding, leefwijze, waterbouwwonde, spoorwegen, Indië's aandeel in den wereldhandel, tourisme, in- en uitvoer, zending, onderwijs, enz. enz. enz. 't Geheel smaakvol en aantrekkelijk opgediend voor het groote publiek, doch met gelegenheid voor den vakman om op eenigerlei onderdeel dieper in te gaan.

Indië verkeert in menig opzicht nog te veel in isolement. En 't is gezond eigenbelang, om dit door eigen optreden naar buiten te verminderen, zooveel als maar mogelijk is."

Overbodig te zeggen, dat zeker velen zich met Chroniqueur's beschouwingen, uitgezonderd den slotzin natuurlijk, in het geheel niet zullen kunnen vereenigen. Blijkbaar heeft hij uit 't oog verloren, dat men 'teene doen kan en 't andere niet behoeft na te laten. O.i. verdient bijvoorbeeld het streven van hen, die zooveel doen in het belang der opbeuring van de Inlandsche nijverheid door den schr. platweg „geuren met weefseltjes" genoemd, toch zeker wel eenige waardeering, zelfs uit een zaken-oogpunt beschouwd!

Ten slotte bevat dit nummer van het Weekblad een bijdrage, getiteld: De klacht van een zoon van Mars, een verhaal bevattend van een ontwikkeld jongmensch, dat als soldaat naar Indië vertrok en tot zijne schade moest ondervinden, „dat er in Indië slechts twee standen zijn, en dat in de maatschappij van dit land geen plaats voor den soldaat open is."

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

- De Javabode t/m. 9 Dec. '08.
- Het Bat. Nieuwsblad idem.
- Het Nieuws v/d. Dag v. Ned.-Indië idem.
- Het Soer. Handelsblad t/m. 8 Dec. '08.
- De Sumatrapost t/m. 9 Dec. '08.
- De Javasche Courant No. 98.
- Ned.-Ind. Effectenblad No. 94.
- De Ind. Mercur No. 1.
- Handelsberichten v/h. Ministerie van Landbouw, 31 Dec. '08.
- Archief voor de Java-Suikerindustrie No. 12.
- Bijblad tot idem No. 48.
- Indisch Genootschap 24 Nov. '08. De invloed van de Java-Suikerindustrie op de welvaart van de dessa.

Officiële Berichten.

Uit de Javasche Courant van 4 Dec. 1908. No. 97.

**Benoemingen, enz.
Civiel Departement.**

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den hoofdcommies A. F. L. van Slype; aan de ingenieurs B. O. W., W. J. Steup en C. A. E. van Leeuwen; wegens ziekte aan den pastoor J. F. A. Frencken.

Ontslagen: op verzoek eervol de opziener L. Klumperbeek; de klerk A. B. Coldenhoff; de stationschef Th. J. Vrijhoef; de klerk A. v. d. Linden; de onderwijzer E. J. Fakie; de inlandsche arts J. F. Gerungan; de verpleegster mej. F. H. Frans; de adj.-administrateur A. H. Engel.

Tijdelijk in dienst gesteld: als machinist op Banka F. W. G. L. Boreckmann.

Belast: met de waarneming der betrekking van ten commies bij het Dep. v. Fin. A. G. v/d Land.

Ontslagen: op verzoek eervol de benoemde patih van Bandjarnegara Raden Koesoemo Hardjojo; de wedono van Djampangkoelom Mas Rangga Marta-Pradja.

Benoemd: tot patih van Bandoeng Raden Rangga Danoekoesoema; tot wedono van Oedjoengbroengkoelon Raden Soeria Karta Legawa; van Tjidoelang Raden Kandoeroean Kartakoesoema; van Djampangkoelom Mas Ardiwidjojo; van Singaparna Raden Malajakoesoema; van Tjihulang Raden Poerawinata; van Goenoengparang Raden Tanoewidjaja.

Geplaatst: in de res. Pasoeroean de burg. ambt. F. A. C. Halkema.

Benoemd: tot contr. B.B., C. J. Adamse.

Geplaatst: in de res. Menado de asp.-contr. A. Th. van Ginkel; in de Z. en O.-afd. van Borneo de idem M. A. Jansen; in Benkoelen de idem K. Ch. van Haastert.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. P. G. Jansen en geplaatst te Fort de Koek.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de off. van gez. 1e kl. A. J. G. van der Upwich; de kapitein der inf. W. van der Meer.

Bevorderd: tot ten luitenant bij het wapen der art. de 2e luit. Jhr. G. M. E. van Suchtelen.

Uit de Javasche Courant van 27 Nov. 1908. No. 95.

**Benoemingen, enz.
Civiel Departement.**

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den controleur B.B., H. W. Stap; wegens ziekte idem aan den pandhuiscontroleur E. Ch. Mulholland.

Ontslagen: op verzoek eervol de hulponderwijzeres mej. L. Borgerhoff van den Bergh; de adjunct-commies E. Koreau; de ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten W. Tannenbaum; de klerk W. J. Lefebre.

Benoemd: tot voorzitter van de landraden te Soekaboemi en Tjandjoer Mr. J. J. van Tiel; tot in commies op het bureau van den chef over den geneeskundigen dienst J. F. A. Peeters; tot referendaris bij het Dep. van O. E. en N., F. F. Borel en H. G. C. Degent; tot advocaat en procureur bij den R. v. J. te Medan Mr. R. Slotema; tot ambt. 4e kl. bij de in- en uitvoerrechten W. de Vogel; tot tijdelijk commies te Sepoeth-Toelanghawang C. Reep; tot lid van den gewestelijken raad van Soerabaja W. M. Geill, A. H. Saltet, en Dr. P. A. v. Velzen.

Ontslagen: eervol de wedono van Grogol Mas Soewitoredjo.

Geschorst: de djaksa te Bangkalan Raden Dipokoesoemo.

Benoemd: tot wedono van Grogol Raden Tjokro Winolo; van Grobogan Mas Rekso di Kromo; van Kampak Mas Soemodihardjo; tot regent van Magelang Raden Toemenggoeng Danoesoegondo; tot luitenant der Chineezen te Sabang Liang Moek Oh; tot contr. B.B. A. H. Th. Hartevelt.

Geplaatst: in de res. Preanger regentschappen de asp.-contr. W. A. M. Scholte.

Benoemd: tot hulponderwijzeres te Buitenzorg mevr. J. C. Mattern; tot onderwijzer 3e klasse te Banjoewangi J. Snijder; te Pasoeroean A. J. Koens; te Saparoea P. A. Hesse.

Benoemd: tot ten klerk te Batang A. F. G. L. Jullens; tot agent voor de afd. Meester Cornelis der Wees- en Boedelkamer te Batavia H. A. K. de Vogel.

Militair Departement.

Bevorderd: tot maj.-kwartiermeester bij de mil. administratie de kapl.-kwartiermeesters F. Luderus en S. Spree.

Benoemd: tot loods bij het loodswezen van de Aroebaai (Oostkust van Sumatra) H. E. Boswijk.

In dit No. der Jav. Courant is nog opgenomen het Verslag van den staat der Nederlandsch-Indische Bestuursacademie gedurende het (eerste) studiejaar 1907/1908, opgemaakt door den Directeur, Mr. J. G. A. van Berckel.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het ss. Tabanan; gezagvoerder H. le Clercq; van Rotterdam naar Ned.-Indië 2 Jan. Te Rotterdam hebben zich ingescheept: Mr. C. Heijman met echtg. en 2 k.; P. A. Ros en echtg.; W. Hummelgans met echtg. en 1 k.; Mevr. Wed. D. Bellers-Irior; Mevr. Wed. M. van Aarum en d.; F. C. A. Röhrig met echtg. en 6 k.

Naar Southampton:
I. Mills.

Te Marseille zullen zich inschepen:
Jonkv. A. Baronesse de Vos van Steenwijk; Jonkv. A. von Schmidt auf Alturstadt; W. J. van den Broek m. echtg. en 2 k.; H. Schroo Jr. en echtg.; W. G. A. Raat en echtg.; E. W. van Toledo en echtg.; P. J. J. Mertens; Mevr. E. H. v. d. Kuylen—de Mair; J. H. Wermelink met echtg. en 1 k.; G. M. v. d. Kuylen; W. Tengbergen en echtg.; J. D. van der Voort en echtg.; Ch. Hulster; L. Schnete Jr.; P. K. de Kroes.

Naar Port-Saïd:
W. van Schelt.

Passagierslijst van het Ned. s.s. „Rindjani"; Commandant T. Bakker. Van Batavia 10 December 1908, te Marseille 1 Januari 1909.

Naar Batavia:
A. D. E. Abendanen; C. A. E. van Leeuwen; F. J. A. van Beuzekom; Jongeh. P. A. Adena v. Schellena; A. E. van Dishoek; A. van Staveren en Zoon. J. Husting; E. C. van de Roemer; F. J. Durivow; C. L. Larreman; G. J. Lindenbevius; K. Ranft; J. Nacks; T. Shaker; 25 schepelingen v. s.s. „Reijniersz"; benevens H.M. troepen en schepelingen.

Naar Padang:
Mevr. J. C. Bijleveld met 3 k.; Mevr. M. P. Engelhard; Ph. Soesman en echtg.; J. Zwaaf en echtgenoot; J. S. Plazer; Mevr. C. v. d. Waag; Mevrouw M. Houthuijzen en 1 k.; H. G. O. Munnich met 6 k.; W. Broer.

Magazijn
Het Anker,
 49 Veenestraat
 27 Heulstraat
 Den Haag

Witte Goederen.

Uitzetten voor Nederland en Koloniën

voor Heeren, Dames en Kinderen.

Vraag
 en
 Prijsopgaaf
 Zichtzending.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén miljoen gulden (volteekend).

Bijkantoor te 's-Gravenhage: Kettingstraat 23,

Directeur W. J. FONTEIN.

Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,

Directeur J. WILDEMAN.

= RINCK =

Groote voorraad
 Taschjes, Portemonnaies, Potefe uille
 enz. enz.

Alle LEDERWAREN en ETUIWERK, alles wordt
 bij mij vervaardigd, alsook gerepareerd.

Fabriek en Magazijn MOLENSTRAAT 54 b. d. Prinsstraat

TOKO BAHROE

Gevestigd anno 1898.

Telef. Interc. 4796. 3

v. Kinsbergenstr. 126 b/d Pr. Hendrikstr., den Haag.

Wederom ontvangen versche Samballans, Badjak, Petis, Peteh, Kemirie,
 Ikan Merah, Telor Troeboek, Oed Bassa, Brandal, en Sambal Oelek, Mie,
 Goela Djawa; Goela aren, Ikan Merah, Indische Zuren en Siropen. Diverse
 Kerrie soorten, Dodol-en Wadjieck. **BILLIJKE PRIJZEN.**

ADJAR SARI THEE steeds voorhanden.

Minzaam Aanbevelend,

W. BARNAS & DIEMERS. — Importeurs.

MODE-MAGAZIJN „CAMELIA”

A. G. M. BEEKMAN-DRIEHUIJS
 ANNA PAULOWNAPLEIN 13 - 's-GRAVENHAGE.

CONFECTIE VOOR DAMES EN MEISJES.

PLUCHE EN FLUWEELEN MANTELS. - GEKLEEDE ROKKEN, ONDERROKKEN.
 STOFFEN EN ZIJDEN BLOUSEN IN RUIME SORTEERING.

HOEDEN EN PELTERIJEN.

STEEDS VOORRADIG: DE NIEUWSTE CEINTUURS, DASSEN, AVONDDASSEN
 EN HANDSCHOENEN. CONCURREERENDE PRIJZEN.

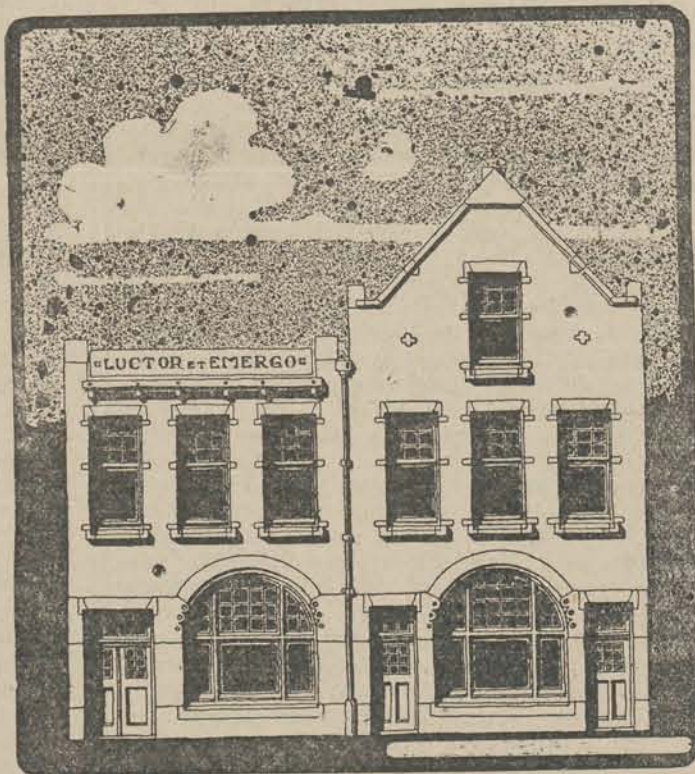
VACANT.

VACANT.

VACANT.

N.V. Electriche Drukkerij

„Luctor et Emergo”

Amalia van Solmsstraat 2=4,

Telephoonn. 4424

:=:

Den Haag

Gouden Medaille.

Parijs 1907.

Internationale Tentoonstelling Hygiëne.

Haargroeimiddelen

merk „CRINOFLOOR”

zijn de middelen waarvan men het meest
 succes kan verwachten. Men vrage ter
 overtuiging daarvan aan, de vele attesten van
 erstelden, welke gaarne op aanvraag franco
 thuis wrden gezonden. Merendeel of schrift-
 telijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag.

Eenig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN.

Succes bijna altijd zeker.

= „UNICUM.” =

„UNICUM”'s geheim chemisch preparaat is onschadelijk
 stof en model.
 „UNICUM” heeft bekwame vaklieden voor het repareren
 oppersen van Heeren- en Dameskleeding.
 „UNICUM” heeft een 1e klas Coupeur voor het vernieuwen
 van slecht passende Kleeding.
 „UNICUM” zorgt voor een vlugge, accurate bediening.

Eenig adres:

Fluweelen Burgwal 8. - Telef. 4947